

[1370, *AlcM*], ja II. ΛΥΨΙΝΟΣ, que Ernout-M. conceben com «l'herbe aux loups, al. *wolfsbohne*», cf. algun fítònim paral·lel com *lupus salictarius* (nom que Plini dóna al llúpol); veg. però en LLÚPOL la probabilitat que això sigui una refecció per etim. popular, i és versemblant que també ho sigui el nom llatí del llobí, com sembla ja apuntar-ho St. Isidor («*lupinum* et *ipsum* Graecum est nomen», *Etym.* xvii, § 4): si bé uns suggereixen que derivi de *λύπη* 'dolor' (pressuposant que causi dolors d'estómac el seu gust amargant [?]); i d'altres, amb aires més raonables, creuen que surti de *λοπός* 'tavella' i *λόπιμος* «che si sbuccia facilmente», veg. cites en Bertoldi, *Rom.* liv, 463, n. 1; Colmeiro, *Enum.* ii, 82. És també d'origen grec l'altre nom d'aquest llegum, TRAMÚS, que per conducte de l'àrab (*tarmús*) prové del gr. *θέρμος*.

En català les dues denominacions han quedat repartides, en harmonia amb llur procedència lingüística, entre les regions del Migdia, on es diu TRAMÚS i el llobí del N. (*lubi*, d'ús dietètic, Arbúcies 1982) i fins centre del Princ., però estrany al val. (Renat, «El Camí», 14-iv-34) —a Bna. els sentia jo des de noi tots dos, per bé que la venda per part de venedors ambulants tendia a propagar la denominació valenciana— i així degué ser ja en el S. xvi, vist l'arranjament en què els dóna OPou: «ciurons ---; *lubins* o *tramuços*: *lupinus*; fesols ---» (*ThPu.*, 326); les *Memòries de la Junta de Comerç* del Princ. (1817, p. 14) donen *lobins*, com a nom del llegum gros destinat als bous, cast. *altramuces*, i *pedrerol* com a nom del petit destinat als porcs, «sense trad. cast. coneguda». *Llobinada*, *llobinar*, *llobinasses*, *llobiner*, *llobinera*.

Balari (*Orígenes històrics de Catalunya*, 672-3) documenta una moneda «morabatinos bonos aiadinos et *lupinos*» en un doc. de 1143, i «mor. bonos *lupinos* vel aiadinos» en un de 1168, identificant-lo amb el nom del tramús, nom inspirat en l'ús popular de favolins, tramusos i certes varietats de fesol, com a succedani de les monedes en certs jocs i còmputos; el fet però de l'apariament amb *morabatins* i amb *aiadinos* (de fesomia també aràbiga), així com la construcció adjectival em duen a sospitar que igual que en aquells s'hi ocultí un adjectiu gentilici o post-antroponímic, inspirat en el nom d'algun rei otomà musulmà hispànic, sigui algun nom mossàrab com *Ibn Lup*, sigui traducció del d'alguna tribu de *Beni-ḏ-ḏ'ib* (lit. *Fills d'El Llop*). Per a *llobina* (peix), veg. infra, *llobarro*.

Llopada [1893, Verdaguer], «la soledat i les tenebres i els sorolls misteriosos de la nit, la *llopada* va fer-los servir com a amaniments del carnatge», Coromines (*Pres. Im.*, O. C., 871a42), després també usat per Maragall etc.; *llopada*, *Llopejar*; *llopenc*; *lloper*; *llopós*. *Enllop* mallorquí i +*enllopament* [DAmen., *AlcM*]. *Allopat*.

Llobarro [1599], peix de mar (*Labrax lupus* o *Dicentrarchus labrax*), nom comú amb el mossàr. *lobár*, i cast.-port. preliterari **lobarro* (d'on, amb metàtesi, el port., andal. i hisp.-am. *robálo*), augmentatiu del cat. ant. i dial. (*llop* id. pròpiament 'llop', LUPUS, que ja s'usà amb igual sentit a l'antiguitat. Com a nom del

peix ja es documenta *lop* en un doc. valencià de 1324 (*DAg.*, § 2), en un de mall. de 1361 (*AlcM*), en un (o dos) del Rosselló de l'any 1379 (*InvLC*, veg. *sangonella*, *SANG*, i *sorell*); «*llop*: labrax, lupus», OPou (*ThPu.*, 65). *Llobarro* apareix ja en una relació de les festes celebrades a València l'any 1599 per les bodes del fill de Felip II: «la otra máscara --- como aquel que representava la quaresma --- traía colgando --- langostas, lissos y *llobaros* y sardinetas ---» (*BRAE* iii, 543), també en els «Capítols de Política --- d'Eivissa» de 1655, i en els diccs. des del *DTo.* de 1670 («*llobarro*: peix, *lupus*»).

Avui és de molt el nom predominant en totes les nostres costes, incloent-hi les capitals dels quatre països, i la major part de llur línia costera, com ens ho comprova el mapa 541 del *Saggio delle Carte de l'Atlante Linguistico Mediterraneo* (Florència 1974), on és la resposta obtinguda en deu de les dotze localitats de llengua catalana: excepcions úniques serien un sorprenent el *gabáro* de Benidorm i *al lóp* de Maó.

Val a dir, però, que en realitat aquest no és solament men. perquè també es diria cap a Tarragona o l'Ebre (*AlcM*), i en tot cas a Mallorca: en aquesta illa el testimoni de l'*ALiMed.* no deu ser erroni, car jo també vaig sentir *llobarro* a Portopetret (1964), però JMBover (*Not. Isla Mall.*, p. 24) no dóna altra cosa que *llop*, i a Cala Rajada m'assegurà la gent de mar que el nom mallorquí és *llop* i no pas *llobarro* (1969); *lu lúp* a l'Alguer (amb ú contaminada del sard); *lúbáru* no és sols la forma del català comú i l'única que sentim a la gent educada i ciutadana si fa no fa de tot el Princ., sinó també de la costa rossellonesa fins al Barcarès inclusivament (1960), i *lúbáru* vaig anotar a Portvendres (on és ben coneguda com a accident coster la *Planta del Llobarro*).

En aquestes condicions no és natural que per raó fonètica s'alteri una o ni que sigui pretònica, i per això resulta xocant, més que més repetint-se en paratges tan separats, la variant d'Eivissa i del nostre llevant: «*llibarro*: lobo de mar», PzCabr.; *lúbáru* és el que deien els pescadors de Sant Pol (1925 ---), *AlcM* ho assenyala a Sant Feliu de Guíxols, i estic quasi segur d'haver-ho sentit també en algun lloc intermedi: cal, doncs, creure que així forma zona contínua a les Costes llewantines. Però també en el P. Val. és *llobarro*: així ho anotava a Dénia el P. Chabàs (*El Archivo* ii, 155), i a l'Albufera em feren constar que en la nostra llengua no és *lubina* (que em daven com a nom castellà), sinó *lobáro*: molt me'n parlaren al Palmar perquè hi és de les pesques més corrents, si bé hi entra des de mar: n'agafen amb *cel* a la Sequiota (el gran canal de comunicació amb el Salobre), i els tripulants dels albuferencs se'm planyien que «són molt *reçiraós*», «més mals que llops» (1962). Més dades (catalanes i altres) en les notes de Colon (*ZRPh.* lxxviii, 86-7, i *BSCC* xxxvi, 129-40).

Fora del català, podré resumir el que exposo en el *DECH* (ampliant l'article RÓBALO del *DCEC*). En castellà fou i encara és accentuat *robálo*. Ja es documenta c. 1550 en B. de las Casas i el 1558 en Amato